

Посилання на статтю

Медведева О.М. Концептуальна модель механізму несилового взаємодії елементів культурного простору проекту / О.М. Медведева / / Управління проектами та розвиток: Зб.наук.пр. - М.: вид-во СНУ ім. Даля, 2010. - № 1 (33). - С. 146-153. - Режим доступу: <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/33/10momkpp.pdf>

УДК 005.8:005.73:005.42

О.М. Медведева

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ МЕХАНІЗМУ НЕСИЛОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЕЛЕМЕНТІВ КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ ПРОЕКТУ

Розроблено концептуальну методологічну модель взаємодії елементів культурного простору проекту розвитку організації у вигляді зацікавлених сторін як об'єкту управління проектів сприяння процесам розвитку організації. Рис. 1, табл. 1, дж. 16.

Ключові слова: проект розвитку організації, проект сприяння процесам розвитку організації, бачення, корпоративна культура, командна проектна культура, культурний контекст проекту, проектний контекст корпоративної культури, лінгвістичні змінні, кількісний опис, несиловий (інформаційний) вплив.

Е.М. Медведева

КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ МЕХАНИЗМА НЕСИЛОВОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ЭЛЕМЕНТОВ КУЛЬТУРНОГО ПРОСТРАНСТВА ПРОЕКТА

Разработана концептуальная методологическая модель несилового взаимодействия элементов культурного пространства проекта развития организации в виде заинтересованных сторон как объект управления проектом содействия процессам развития организации.

O.M. Medvedeva

CONCEPTUAL MODEL OF THE PROJECT CULTURAL SPACE ELEMENTS NON-POWER INTERACTION MECHANISM

Conceptual methodological model of the project cultural space elements non-power interaction as a management object of the organization development processes providing project.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Проведені на сьогодні дослідження в рамках розробки методології управління проектами сприяння процесам розвитку організації (СПРО) [1-7] дозволили накопичити вже досить велику кількість наукових продуктів у вигляді визначень, моделей, теоретичних положень. Всі вони розроблені в аспекті розгляду корпоративної культури як об'єкту управління проекту СПРО для забезпечення успішності реалізації проектів розвитку організації (РО) та ефективності використання їх продуктів. До основних з них належать:

- поняття культури [2], корпоративної культури [2], проекту СПРО [1], культурного контексту проекту [2], проектної зрілості корпоративної культури [4];
- класифікація проектів СПРО [7];
- явищна та сутнісна моделі корпоративної культури як об'єкту управління проекту СПРО [2], модель представлення корпоративної культури та культурного контексту проекту [3], призматична модель проектної зрілості корпоративної культури [4], системна модель показників проектної зрілості культури співробітника організації [4], модель механізму управління корпоративною культурою через призму культурного контексту проекту [5], концептуальна модель взаємодії проектів РО та СПРО [6] та інші.

Наведені наукові здобутки дають можливість підійти до узагальнення, синтезування розроблених наукових здобутків для того, щоб цілісно відобразити явище та сутність проектів СПРО на системному рівні [8]. Це дасть змогу більш точно та достовірно формалізувати теоретичну проблему управління проектами СПРО, а також генерувати нові знання щодо її розв'язання.

Аналіз останніх досліджень, в яких запропоновано рішення проблеми, і виділення невирішеної її частини. Не викликає сумнівів, що для цілісного відображення явища та сутності проекту СПРО необхідно спочатку реалізувати відповідне його моделювання на концептуальному методологічному [9] рівні.

Явищний аспект проекту СПРО являє собою поведінка зацікавлених сторін проектів РО та СПРО як індиктор корпоративної культури [6]. З цих позицій поведінка зацікавлених сторін та взаємозв'язки між ними утворюють культурний простір проекту РО. Сьогодні термін «культурний простір» в управлінні проектами і програмами використовується все частіше [10-11]. Разом з тим, слід визнати, що поняття культурного простору проекту не має однозначного трактування і потребує більш точної змістовної формалізації як об'єкт управління проектів СПРО.

Сутнісний аспект проекту СПРО «ховається» у закономірностях реалізації взаємозв'язків між зацікавленими сторонами проекту РО як елементами культурного простору. З цих позицій доцільно розглядати ці взаємозв'язки як такі, що побудовані на несилових (інформаційних) взаємодіях, теоретичні та прикладні положення яких розглядались в роботах [12-13]. Але механізм несилової взаємодії зацікавлених сторін проекту РО як об'єкт управління проекту СПРО досі не розглядався і потребує формалізації.

Враховуючи наведене, подальше концептуальне моделювання явища та сутності проекту СПРО доцільно проводити з позицій категорії культури в аспекті теорії несилової взаємодії. При цьому, метою статті постає розробка концептуальної моделі механізму несилової взаємодії елементів культурного простору проекту РО як базової основи подальшого розв'язання поставлених задач дослідження.

Основна частина дослідження. Проведений аналіз теоретичних здобутків на даному етапі дослідження дозволяє виділити описані раніше елементи концептуальної моделі, що розробляється. До них доцільно включити:

- проект РО, проект СПРО;
- зацікавлені сторони проекту РО, команда проекту СПРО;
- корпоративна культура зацікавлених сторін проекту РО, культура команди управління проектом РО (або командна проектна культура);
- культурний контекст проекту РО.

На рис. 1 показано взаємозв'язок цих елементів.

Як бачимо, проект РО являє собою бачення команди управління проектом (на чолі з керівником) діяльності з впровадження інновації, яку необхідно реалізувати для створення цінності в рамках досягнення місії соціально-

економічної системи за умов невизначеності, встановлених обмежень щодо часу, ресурсів та наявних особливостей експлуатації продукту проекту [14]. Це бачення проекту визначається проектною командною культурою.

При цьому, керівник і команда управління проектом розуміють, що реалізувати заплановану діяльність по проекту можливо лише за дотримання ближнім і дальнім оточенням у вигляді зацікавлених сторін проекту певних умов. Тому команда управління формалізує ці умови, в яких, з її точки зору, діяльність по проекту РО буде відбуватись з найбільшою ефективністю. Оскільки технологія реалізації діяльності по проекту визначається принципами, нормами, правилами як складовими культури діяльності команди управління проектом [4], то в даному випадку мова йде про культурний контекст проекту РО.

Але в проекті РО багато зацікавлених сторін. Їх перелік формує команда управління проектом РО, і цей перелік є одним з елементів реалізації компетентнісного підходу до управління проектом РО [15]. При цьому, кожна зацікавлена сторона характеризується власною унікальною корпоративною культурою, з позицій якої вона формує власне унікальне бачення діяльності по проекту РО. Тобто, у кожній зацікавленій стороні по відношенню до даного проекту РО виникає унікальний проектний контекст корпоративної культури – сукупність показників корпоративної культури, які описують теперішню та майбутню її реакцію на діяльність по проекту РО.

Проектний контекст корпоративної культури визначає бачення діяльності по проекту зацікавленою стороною. З цих позицій, успіх проекту та ефективність використання продукту проекту залежать від ступеню взаємоузгодження культурного контексту проекту РО та проектного контексту корпоративної культури зацікавлених сторін протягом життєвого циклу проекту. Але, як правило, в реальній практиці реалізації проектів означені контексти не співпадають та без штучного втручання самостійно не узгоджуються.

Підсумовуючи наведене вище, можна сформулювати декілька висновків.

По-перше, якщо розглядати проект РО з позицій категорії культури, то:

– в аспекті явища проект знаходиться в певному культурному середовищі – сукупності духовних умов діяльності по проекту РО, які визначаються неформалізованими цінностями та проявляються у поведінці та характері взаємодії зацікавлених сторін. Культурне середовище проекту РО може сприйматись зацікавленими сторонами як гармонійне (комфортне) або негармонійне (некомфортне).

– в аспекті сутності – в певному культурному просторі – множині культур зацікавлених сторін проекту, взаємодія яких характеризується просторовими відношеннями (структурність, протяжність, відстань тощо).

Саме культурний простір (середовище) є одним з визначальних факторів успішної реалізації проекту РО та використання його продукту.

По-друге, протягом життєвого циклу проекту РО культурним простором потрібно управляти. Сутність цього управління полягає у взаємоузгодженні культурного контексту проекту та проектного контексту корпоративної культури зацікавлених сторін проекту РО. Результатом цього управління повинен бути гармонійний стан культурного простору проекту РО. Проявляється цей стан у сприятливих проявах корпоративної культури зацікавлених сторін по відношенню до діяльності по проекту РО та/або зміни культурного контексту проекту по відношенню до корпоративної культури зацікавлених сторін для досягнення показників успіху проекту РО.

По-третє, культурний простір не може бути об'єктом управління команди управління проектом РО. Вона є одним з елементів системи «культурний простір проекту», тому, відповідно до принципів системного підходу (8), не може

управляти системою. Тому цю управлінську функцію повинна реалізовувати команда проекту СПРО в моменти підготовки прийняття стратегічних рішень по проекту РО.

По-четверте, об'єктом управління проекту СПРО є корпоративна культура зацікавлених сторін проекту РО в тій її частині, яка безпосередньо пов'язана з проектом. Ця частина характеризується в аспекті явища та сутності: бачення діяльності по проекту зацікавленою стороною – це явище, а проектний контекст – сутність корпоративної культури зацікавленої сторони по відношенню до проекту РО.

Таким чином, проект СПРО ініціюється для розв'язання проблеми, яка полягає у неузгодженості бачень діяльності по проекту РО різними його зацікавленими сторонами. В свою чергу, це свідчить про наявність культурних завад між ними, які проявляються у неузгодженості культурного контексту проекту та проектного контексту зацікавлених сторін.

Тоді мета проекту СПРО полягає у зміні проектного контексту зацікавлених сторін та/або культурного контексту проекту, продукт – у змінених проектному контексті зацікавлених сторін та/або культурному контексті проекту завдяки системному баченню діяльності по проекту РО, а результат – в узгодженні культурного контексту проекту та проектного контексту зацікавлених сторін для нівелювання культурних завад між зацікавленими сторонами проекту РО на основі системного гармонізованого бачення меж проекту РО.

В такий спосіб досягається гармонійний стан елементів культурного простору проекту. І лише за цієї умови зацікавлені сторони проекту РО стануть елементами однієї системи, а культурні відмінності між ними перестануть бути завадами. Тоді ці відмінності як мінімум не будуть заважати, а як максимум – допомогати зацікавленим сторонам досягати системну мету проекту РО, а через це – цілі кожної з них.

Це дозволяє охарактеризувати на концептуальному рівні діяльність по проекту СПРО, яка передбачає:

- забезпечення команди управління проектом РО інформацією про реакцію зовнішнього оточення (у вигляді певних зацікавлених сторін) на діяльність з ініціалізації, розробки, реалізації проекту РО та експлуатації його продукту (дії з виявлення);

- забезпечення команди управління проектом РО інформацією про альтернативні заходи щодо зменшення негативної реакції зовнішнього оточення та підсилення його позитивної реакції на діяльність з проекту РО в показниках часу, вартості, цінності (дії з узгодження);

- взаємопов'язані дії команди управління проектом СПРО в рамках виділених ресурсів, часу та формалізованої цінності для зменшення негативної реакції зовнішнього оточення на діяльність з проекту РО (дії з мінімізації).

Це дає змогу формалізувати взаємопов'язані проблему, мету, продукт ат результат проекту СПРО.

Виходячи з цього, проект СПРО доцільно розглядати як сукупність скоординованих дій з виявлення, узгодження та мінімізації негативних та мінімізації позитивних проявів з боку зацікавлених сторін на діяльність по проекту РО шляхом забезпечення гармонійного стану елементів культурного простору проекту.

Зазначені дії по проекту СПРО мають несилоу (інформаційну) природу. Для розкриття їх концептуальної сутності запропоновано механізм у вигляді послідовності дій, виконання яких певними зацікавленими сторонами передбачає застосування відповідних інструментів (табл. 1).

Опис механізму несилової взаємодії елементів культурного простору проекту РО як об'єкту управління проекту СПРО

№ з/п	Найменування дій	Виконавець	Інструментарій	Продукт виконання дій
1	Формалізація культурного контексту проекту РО	Команда управління проектом РО	Лінгвістичні змінні, які фіксуються у логічній матриці проекту РО в графі «необхідні умови» [16]	Формалізований культурний контекст проекту РО
2	Трансформація культурного контексту проекту РО у проектний контекст корпоративної культури зацікавлених сторін проекту РО	Команда управління проектом СПРО	Математичний (кількісний) опис корпоративної культури зацікавлених сторін проекту в частині, пов'язаної з діяльністю по проекту РО, несилової (інформаційний) вплив	Формалізований еталонний проектний контекст корпоративної культури зацікавлених сторін проекту РО
3	Вимір та оцінка фактичного проектного контексту корпоративної культури зацікавлених сторін проекту	Команда управління проектом СПРО		Формалізована оцінка ступеню узгодженості фактичного проектного контексту корпоративної культури зацікавлених з культурним контекстом проекту РО
4	Формалізація дій щодо узгодження фактичного проектного контексту корпоративної культури зацікавлених з культурним контекстом проекту РО	Команда управління проектом СПРО	Лінгвістичний, математичний (кількісний) та графічний опис	Формалізовані в показниках часу, вартості, цінності заходи щодо зміни фактичного проектного контексту корпоративної культури зацікавлених сторін та/або зміни культурного контексту проекту РО
5	Прийняття рішення щодо необхідності й доцільності реалізації дій щодо узгодження фактичного проектного контексту корпоративної культури зацікавлених з культурним контекстом проекту РО	Команда управління проектом РО	Лінгвістичний, математичний (кількісний), та графічний опис	Затверджені в показниках часу, вартості, цінності заходи щодо зміни фактичного проектного контексту корпоративної культури зацікавлених сторін та/або затверджені зміни культурного контексту проекту РО
		Команда управління проектом СПРО	Математичний (кількісний) опис корпоративної культури зацікавлених сторін проекту в частині, пов'язаної з діяльністю по проекту РО	Оновлений еталонний проектний контекст корпоративної культури зацікавлених сторін проекту РО
6	Детальне планування, реалізація та оцінка дій щодо зміни фактичного проектного контексту корпоративної культури зацікавлених сторін проекту РО	Команда управління проектом СПРО	Методи та інструменти управління проектом СПРО, несилової (інформаційний) вплив	Змінений фактичний проектний контекст корпоративної культури зацікавлених сторін проекту РО

Висновки та перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Проведене в рамках статті дослідження має такі основні результати:

1. Вперше розроблена концептуальна модель культурного простору проекту РО як об'єкту управління проекту СПРО, яка на методологічному рівні відображає явищний аспект поведінки зацікавлених сторін проекту РО та СПРО з позицій категорії культури (тобто, як елементів культурного простору проекту РО). Це дозволило формалізувати взаємопов'язані проблему, мету, продукт ат результат проекту СПРО. При цьому, основними категоріями моделювання проекту СПРО на даному рівні є: бачення діяльності по проекту РО, корпоративна культура, командна проектна культура, культурний контекст проекту, проектний контекст корпоративної культури.

2. Описано механізм несилової взаємодії елементів культурного простору проекту РО як об'єкту управління проекту СПРО, який на методологічному рівні відображає сутнісний аспект реалізації взаємозв'язків між зацікавленими сторонами проекту РО та СПРО як елементів єдиного культурного простору. Він являє собою послідовність дій, виконання яких певними зацікавленими сторонами передбачає застосування відповідних інструментів. Основні категорії опису проекту СПРО на даному рівні: лінгвістичні змінні, кількісний опис, планування, моніторинг та оцінка проекту СПРО.

Розроблена концептуальна модель і механізм є основою для більш детальної та достовірної формалізації теоретичної проблеми управління проектами СПРО у вигляді ідентифікаційних моделей на методичному та інструментальному рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Медведєва О.М. Корпоративна культура як об'єкт впливу проектів сприяння процесам розвитку організації / О.М. Медведєва // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб. наук. праць. – Луганськ: вид-во СЛУ ім. В.Даля, 2008. – № 2 (26). – С.57-65.
2. Медведєва О.М. Корпоративна культура та культурний контекст проекту розвитку організації. Частина 1. Основні визначення / О.М. Медведєва // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб. наук. праць. – Луганськ: вид-во СЛУ ім. В.Даля, 2008. – №3(27). – С.96-103.
3. Медведєва О.М. Корпоративна культура та культурний контекст проекту розвитку організації. Частина 2. Концептуальні моделі взаємодії / О.М. Медведєва // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб. наук. праць. – Луганськ: вид-во СЛУ ім. В.Даля, 2008. – №4(28). – С.79-87.
4. Медведєва О.М. Корпоративна культура та культурний контекст проекту розвитку організації. Частина 3. Модель представлення культурного контексту проекту в компонентах корпоративної культури / О.М. Медведєва // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб. наук. праць. – Луганськ: вид-во СЛУ ім. В.Даля, 2009. – №1(29). – С.17-27.
5. Медведєва О.М. Корпоративна культура та культурний контекст проекту розвитку організації. Частина 4. Методологічні положення моделювання проектів сприяння процесам розвитку організації / О.М. Медведєва // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб. наук. праць. – Луганськ: СЛУ ім. В.Даля, 2009. – №2(30). – С.45-51.
6. Медведєва О.М. Особливості малих інноваційних підприємств в аспекті управління проектами та концепції корпоративної соціальної відповідальності / О.М. Медведєва, А.В. Євдокимова // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб. наук. праць. – Луганськ: вид-во СЛУ ім. В.Даля, 2009. – № 3 (31). – С.120-130.
7. Медведєва О.М. Класифікація проектів сприяння процесам розвитку організації на основі чотирьохелементної моделі системи / О.М. Медведєва, С.С. Чугуєвець // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб. наук. праць. – Луганськ: вид-во СЛУ ім. В.Даля, 2009. – № 4 (32). – С.80-85.
8. Перегудов Ф.И. Введение в системный анализ: Учеб. пособие для вузов / Ф.И. Перегудов, Ф.П. Тарасенко – М.: Высш. шк., 1989. – 378 с.
9. Рач В.А. Управление рисками в проектах, реализуемых в условиях переходной экономики: Фінансові продукти для реального сектора в Україні / В.А. Рач, Д.В. Рач // Матеріали міжнародної конференції 14-16 червня 2000 року. Семінар «Управління проектами при кредитуванні реального сектора». – К., 2000. – С. 25-26.
10. A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK® Guide) - Fourth Edition. – [4-th edition]. – Project Management Institute, Inc., 2008. – 459 с.
11. Руководство по управлению инновационными проектами и программами: т.1, версия 1.2; [пер. на рус. язык под ред. С.Д. Бушуева]. – К.: Наук. світ, 2009. – 173 с.
12. Тесля Ю.М. Несиловое взаимодействие: монография / Ю.М. Тесля – К.: Кондор, 2005. – 196 с.

13. Тесля Ю.М. Введение в информатику природы: монография / Ю.М. Тесля. – К.: Маклаут, 2010. – 255 с.
14. Рач В.А. Управління проектами: практичні аспекти реалізації стратегій регіонального розвитку: навч. посіб. / В.А. Рач, О.В. Россошанська, О.М. Медведєва; за ред. В.А. Рача. – К.: «К.І.С.», 2010. – С.19-21.
15. Россошанская О.В. Компетентностный подход в управлении проектами: основные принципы / О.В. Россошанская // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб. наук. праць. – Луганськ: СНУ ім. В.Даля, 2008. – №3(27). – С.61-67.
16. Практичні інструменти регіонального та місцевого розвитку: навчальний посібник / В.А. Рач, А. Гоне, М.А. Черенкова, О.В. Зеленко, О.М. Рач, О.В. Россошанська, П. Свяневич, О.М. Куцел, Д. Ліч, О.М. Медведєва, Г.С. Черепаха / за ред. проф. Рач В.А. – Луганськ: ТОВ «Віртуальна реальність», 2007. – С. 66-71.

Стаття надійшла до редакції 09.02.2010 р.